

I årbogen for Historisk Samfund for Ribe Amt, 13. bind årgang 1952 side 207-228 gav adjunkt Bue Kaae, Esbjerg en levnedsbetegnelse af herremanden Hans Munk til Visselbjerg. Han blev henrettet ved halshugning efter dom på Herredagene i maj København 1616. Herredagene var frem til enevældens indførelse i 1660 en form for "højesteret" under kongens ledelse. Så det var kong Chr. IV der tiltrådte dødsdommen over herremanden fra Visselbjerg, og her er så beretningen om Hans Munks liv, levned og skæbne i forkortet udgave.

Alslev, august 2013

Hans Ole Villadsen

Arkivleder Alslev Sognearkiv

Henrettelsen af Hans Munk til Visselbjerg i 1616.

Hans Munks far Jørgen Munk, der havde erhvervet Visselbjerg fra Kronen i 1567 døde i 1577 og efterlod sig enken Dorthe Galt 37 år gammel med 6 mindreårige børn.

Jørgen Munk havde lige som sin far tjent det danske kongehus tro, og var af kong Frederik d. 2 blevet indsat som lensmand på kongeslottet Frederiksborg slot, og havde kongens fulde bevågenhed.

Moderen Dorte Galt døde allerede 2 år senere i 1579, og kong Frederik d. 2, som havde stået fadder til flere af børnene, pålagde lensmanden til Riberhus at overtage værgemålet for de umyndige forældreløse børn. Arven efter forældrene bestod bl.a. af herregården Visselbjerg ved Alslev samt herregården Oksvang ved Skads.

Dorte Galt havde i 1577 inden sin død overdraget opdragelsen af sine 3 sønner, Hans f. 1565, Frederik f. 1566 og Peter f. 1568 til den navnkundige Riberektor Peter Hegelund, som var en af tidens betydeligste skolemænd.

Uheldigvis døde den yngste af Munk sønnerne i 1578 under skoleopholdet i Ribe.

Herefter tog Hans og Frederik til Strassburg for at læse videre ved Sturms gymnasium, som blev meget brugt ved opdragelse og uddannelse af de danske adelssønner.

Under opholdet i Ribe havde de lært magister Anders Krag at kende, og han blev deres lærer, da brødrene i 1582 igen tog af sted på en uddannelsesrejse, der blandt andet førte dem til Heidelberg, Basel, Orleans. Omkring 1584/85 drog Krag videre til Montpellier, men nu var det kun i følgeskab med Frederik. Hans var tilsyneladende taget tilbage til Danmark.

I 1586 blev arven efter deres forældre skiftet, og Hans fik Visselbjerg, medens Frederik fik Oksvang.

Igen kunne Munk familien nyde godt af Frederiks d. 2 bevågenhed, for da værgen Erik Lykke krævede 3.000 dlr i værgemålspenge, greb kongen ind og nedsatte betalingen til 800 dlr.

Munk brødrenes gode slægtsforbindelser og familiens nære kontakter til kongehuset pegede på, at en stor embedskarriere ved hoffet stod åben for Munk sønnerne, og såvel Frederik d..2

som formynderregeringen for Christian d.. IV søgte at drage dem ind i kredsen omkring hoffet.

De var med på kongens rejse til Slesvig i 1587, og i 1597 optrådte de på listen over herremænd, der deltog i Christian d. IV's bryllup, men så sluttede kontakten til hoffet helt for Hans vedkommende.

Hans Munk havde næppe evnerne til at magte livet ved hoffet, og derfor måtte det forventes, at han rettede sin interesse mod godsdriften på Visselbjerg, men også her synes han ikke at have kunne klare opgaven.

Han havde et disharmonisk og uroligt sind i splid med sig selv og sine omgivelser.

Allerede få år efter hjemkomsten fra dannelsesrejsen til udlandet, gik der rygter om et forargeligt forhold til 3 søstre, en efter datidens opfattelse særdeles strafbar forseelse..

Heller ikke et sent ægteskab med Margrethe Rantzau i 1609 hjalp, og ægteskabet forblev barnløs og var næppe lykkeligt. .

I 1614 kom Hans Munk i økonomisk uføre og opholdt sig i Varde. Her fik en depression ham til åbent at afsløre forhold, som øvrigheden ikke kunne sidde overhørig.

Lensmanden på Riberhus Albert Skeel skrev i et brev til kansler Friis om sagen, og berettede at Hans Munk ”er kommet udi stor fortvivlelse på Guds nåde og barmhjertighed, som han hartad nu af fortvivlelse og sorg ikke har mere forstand et barn”

Kanslerens svar var klar. Lensmanden på Riberhus skulle straks pågribe såvel Hans Munk som de 3 søstre. Sagen havde nu vakt stor opmærksomhed i hele Jylland, men lensmanden afventede en direkte kongelig befaling.

Den fik han, og d. 21. maj 1615 blev Hans Munk pågrebet på Varde Ladegård. Han forhørtes af Albert Skeel, sognepræst Peder Madsen og de 2 Varde borgmestre Niels Tomesen og Otto Rasmussen. Først benægtede han anklagerne, men senere hen i forhøret aflagde han fuld tilståelse.

I fuldskab havde han haft med ”3 kødelige søstre at gøre” Samme dag blev de 3 søstre ligeledes forhørt. De indrømmede blankt, at de i deres ungdom havde stået i forhold til Hans Munk.

Processen mod Hans Munk og de 3 søstre fandt sted i samme tidsperiode, hvor hekseprocesserne var på sit højeste, og en af søstrene havde siddet i fængsel på Tønderhus anklaget for trolddom.

De anklagede blev ført til Ribe, og allerede d. 3. juni overførtes Hans Munk videre til Koldinghus, hvor Christian d. IV's stævning blev læst op for ham.

Det var øjensynlig meningen, at sagen mod Hans Munk skulle have været behandlet på et kongeligt rådsmøde i byen, men dette møde blev aflyst, og sagen derfor henlagt til herredagene i København maj 1616.

Sagen mod de 3 søstre fortsatte dog uden opsættelse. De blev indstævnet for kirkenævnet ved Skads Herreds ting d. 27. juni 1615. Her kendte 2 kirkenævn, hver bestående af 12 navngivne

mænd, Kisten Jep Jespersen og Anne Niels Skøtte skyldige i oplagt kætteri, medens Maren Peder Hansen blev frikendt.

Kendelsen blev forelagt landsdommer Niels Krag på Viborg Landsting til prøvelse, og han bekræftede herredstingets afgørelse.

Den 8. august blev landstingets afgørelse forelagt på Skads herreds ting, og de 2 søstre måtte bøde med livet for den forseelse, de havde begået i deres ungdom.

En lokal overlevering gik ud på, at henrettelsen af de 2 søstre fandt sted på Kasthøj i Alslev Sogn.

I april 1616 udstedtes stævning mod Hans Munk og i begyndelsen af maj overførtes han videre fra Kolding til København.

Den 27. maj befalede kong Christen d. IV i et åbent brev sin sekretær Niels Friis til Krastrup at rejse sag mod Hans Munk. Rettergangen fandt sted d. 28. maj på Københavns Slot, hvor rigsrådet med kongen, kansler Christen Friis og rigsadmiral Mogens Ulfeldt i spidsen behandlede anklagerne.

Der falder dom i sagen d. 29. maj. ”Hans Munk bør for slige høje og slemme misgerninger at straffes på sin hals”

Dagen efter henrettedes Hans Munk på pladsen foran København Slot, og begravedes senere i Alslev Kirke.

I Alslev kirke hænger endnu på nordvæggen i koret en anetavle med 16 farvestrålende våbenskjolde opsat af Hans Munk omkring 1605 for at bevise sine fornemme aner og dermed sin egen høje byrd og værdighed som adelsmand.

